

Sbírka soudních rozhodnutí

Spojené věci C-331/20 P a C-343/20 P

**Volotea, SA
a
easyJet Airline Co. Ltd
v.
Evropská komise**

Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 17. listopadu 2022

„Kasační opravný prostředek – Státní podpory – Článek 107 odst. 1 SFEU – Rozhodnutí Evropské komise o vyrovnávacích platbách letišť na Sardinii za závazky veřejné služby – Existence státních podpor, které jsou protiprávní a neslučitelné s vnitřním trhem a byly Italskou republikou poskytnuty leteckým společnostem prostřednictvím provozovatelů letišť – Pojem ‚státní podpora‘ – Prokázání existence zvýhodnění – Určení jeho výše – Zásada tržně jednajícího hospodářského subjektu – Použitelnost a použití – Kritérium soukromého pořizovatele zboží nebo služeb – Podmínky – Důkazní břemeno“

1. *Kasační opravný prostředek – Důvody kasačního opravného prostředku – Nezbytnost konkrétní výtky vůči určitému bodu odůvodnění Tribunálu – Nezbytnost přesně uvést právní argumenty na podporu dovolávaných důvodů*
[Článek 256 SFEU; statut Soudního dvora, čl. 58 první pododstavec; jednací řád Soudního dvora, čl. 168 odst. 1 písm. d) a čl. 169 odst. 2]

(viz body 86, 87, 94, 95)

2. *Podpory poskytované státy – Pojem – Zvýhodnění příjemců – Zásah státu, který snižuje náklady, jež obvykle zatěžují rozpočet podniku – Zahrnutí*
(Článek 107 odst. 1 SFEU)

(viz body 102–104, 107, 138)

3. *Podpory poskytované státy – Pojem – Posouzení podle zásady soukromého subjektu – Smluvní vztahy mezi provozovateli letišť a leteckými společnostmi – Provádění režimu podpor provozovatelem letišť, který není vlastněn státem – Okolnost nevylučující použitelnost zásady soukromého subjektu*
(Článek 107 odst. 1 SFEU)

(viz body 105, 119)

4. *Podpory poskytované státy – Pojem – Posouzení podle zásady soukromého subjektu – Režim podpor zavedený za účelem hospodářského rozvoje regionu – Uplatnění výsad veřejné moci – Okolnost nevylučující použitelnost zásady soukromého subjektu*
(Článek 107 odst. 1 SFEU)

(viz body 106–108, 120)

5. *Podpory poskytované státy – Pojem – Posouzení podle zásady soukromého subjektu – Nákupy služeb od podniku prováděné prostřednictvím subjektů, na které se nevztahují pravidla pro zadávání veřejných zakázek – Nemožnost dovést existenci zvýhodnění z neprovedení zadávacího řízení*
(Článek 107 odst. 1 SFEU)

(viz body 109, 110, 123, 125–128, 131, 132, 135–137, 152, 153)

6. *Podpory poskytované státy – Pojem – Zvýhodnění příjemců – Důkazní břemeno prokázání tohoto zvýhodnění, které nese Komise – Vyšetřovací povinnosti Komise*
(Článek 107 odst. 1 SFEU)

(viz body 111, 112, 129, 157)

7. *Podpory poskytované státy – Pojem – Posouzení podle zásady soukromého subjektu – Posouzení s ohledem na všechny relevantní okolnosti sporné operace a její kontext – Důkazní břemeno, jež nese Komise – Rozsah*
(Článek 107 odst. 1 SFEU)

(viz body 113, 114, 128, 132)

Shrnutí

Dne 13. dubna 2010 přijal autonomní region Sardinie (Itálie, dále jen „region“) zákon č. 10/2010, kterým se povoluje finanční podpora pro letiště na Sardinii za účelem rozvoje letecké dopravy. Tento zákon byl proveden řadou opatření přijatých výkonným orgánem regionu (tato opatření jsou dále s relevantními ustanoveními zákona č. 10/2010 společně označována jako „sporná opatření“).

Cílem sporných opatření bylo zejména podpořit uzavírání smluv mezi provozovateli letišť a leteckými společnostmi za účelem zlepšení leteckých spojení se Sardinii a zajištění její propagace jako turistické destinace. Za tímto účelem tato opatření v podstatě stanovila, že region uhradí částky, které provozovatelé letišť na základě těchto smluv zaplatili leteckým společnostem, jsou-li dodrženy určité podmínky a pravidla týkající se zejména rentability uvedených smluv.

Rozhodnutím ze dne 29. července 2016¹ (dále jen „sporné rozhodnutí“) Evropská komise kvalifikovala sporná opatření jako státní podpory, které jsou částečně neslučitelné s vnitřním trhem, a leteckým společností, které byly považovány za jejich jediné příjemce, nařídila jejich navrácení.

Letecké společnosti Volotea SA a easyJet Airline Co. Ltd (dále jen „easyJet“), které s provozovateli letišť Olbia (Itálie) a Cagliari-Elmas (Itálie) uzavřely smlouvy o poskytování služeb v rámci sporných opatření, podaly k Tribunálu dvě žaloby znějící na zrušení sporného rozhodnutí. Tyto žaloby byly zamítnuty rozsudky ze dne 13. května 2020² (dále jen „napadené rozsudky“).

Soudní dvůr, ke kterému podaly společnosti Volotea a easyJet dva kasační opravné prostředky, zrušil napadené rozsudky i sporné rozhodnutí v rozsahu, v němž se týká těchto dvou společností. V tomto rámci Soudní dvůr připomněl úlohu a podmínky uplatňování zásady tržně jednajícího hospodářského subjektu v oblasti státních podpor a poté upřesnil metodu, na základě které má být z hlediska čl. 107 odst. 1 SFEU posouzena existence zvýhodnění vyplývajícího z toho, že členský stát přidělil veřejné prostředky soukromým subjektům za účelem financování smluv o poskytování služeb, které tyto subjekty uzavřely s jinými soukromými subjekty.

Závěry Soudního dvora

Na prvním místě Soudní dvůr konstatoval, že se Tribunál dopustil nesprávného právního posouzení při výkladu čl. 107 odst. 1 SFEU, když měl v napadených rozsudcích za to, že otázka, zda společnosti Volotea a easyJet získaly zvýhodnění poskytnuté regionem, nemusí být zkoumána z hlediska zásady tržně jednajícího hospodářského subjektu.

V tomto ohledu Soudní dvůr připomněl, že za účelem prokázání existence zvýhodnění ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU je třeba zohlednit účinky zkoumaného opatření na podniky, které jsou jeho příjemci, bez ohledu na cíle sledované dotyčným členským státem nebo na otázku, zda je toto zvýhodnění poskytnuto přímo státem, nebo veřejnoprávní či soukromoprávní entitou, kterou stát za tímto účelem zřídil nebo určil. Za takové opatření je proto třeba považovat každé opatření, které bez ohledu na svou formu a cíle přímo nebo nepřímo zvýhodňuje jeden nebo několik podniků, nebo které jim poskytuje zvýhodnění, které by za běžných tržních podmínek nemohly získat.

Mimoto k určení existence takového zvýhodnění dochází v zásadě uplatněním zásady tržně jednajícího hospodářského subjektu, ledaže není možné porovnat chování státu, o které se jedná v daném případě, s chováním soukromého subjektu, například z důvodu, že je toto chování neoddělitelně spjato s existencí infrastruktury, kterou by žádný soukromý subjekt nikdy nemohl vytvořit, nebo z důvodu, že stát jednal jako nositel veřejné moci.

Z toho plyne, že na rozdíl od toho, jak Tribunál rozhodl v napadených rozsudcích, cíle veřejné politiky sledované spornými opatřeními, ani postavení provozovatelů letišť Olbia a Cagliari jako soukromých podniků ani skutečnost, že tito provozovatelé neměli v rámci provádění těchto opatření ve vztahu k regionu žádnou výraznou autonomii, nemůže v projednávané věci vyloučit použitelnost zásady tržně jednajícího hospodářského subjektu.

¹ – Rozhodnutí Komise (EU) 2017/1861 ze dne 29. července 2016 o státní podpoře SA 33983 (2013/C) (ex 2012/NN) (ex 2011/N) – Itálie – Vyrovnávací platby letišť na Sardinii za závazky veřejné služby (služby obecného hospodářského zájmu) (Úř. věst. 2017, L 268, s. 1).

² – Rozsudek ze dne 13. května 2020, Volotea v. Komise (T-607/17, EU:T:2020:180), a rozsudek ze dne 13. května 2020, easyJet Airline v. Komise (T-8/18, EU:T:2020:182).

Na druhém místě vzhledem k tomu, že Tribunál navzdory svému závěru o nepoužitelnosti zásady tržně jednajícího hospodářského subjektu nicméně zkoumal, zda region jednal jako soukromý pořizovatel zboží nebo služeb, a poté dospěl k závěru o existenci zvýhodnění poskytnutého spornými opatřeními, Soudní dvůr zkoumal, zda tyto dodatečné úvahy Tribunálu mohou odůvodnit výrok napadených rozsudků navzdory výše uvedeným nesprávným právním posouzením.

Soudní dvůr nejprve upřesnil, že kritérium soukromého pořizovatele představuje, stejně jako kritérium soukromého prodejce, jehož je protějškem, jedno z rozličných kritérií konkretizujících zásadu tržně jednajícího hospodářského subjektu, a poté zejména poznamenal, že na základě tohoto kritéria měl Tribunál za to, že společnosti Volotea a easyJet byly zvýhodněny na základě smluv o poskytování služeb letecké dopravy a marketingových a reklamních služeb z důvodu, že těmto smlouvám nepředcházelo zadávací řízení nebo rovnocenné řízení.

I když z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že pokud se stát rozhodne prodat zboží nebo služby přímo jednomu nebo několika soukromým podnikům nebo od nich toto zboží nebo služby koupit, provedení zadávacího řízení umožňuje za určitých podmínek předpokládat, že smlouvy nebo jiné akty uzavřené za tímto účelem po ukončení uvedeného řízení odrážejí běžné tržní podmínky, rovněž z ní vyplývá, že provedení takového řízení nepředstavuje jediný způsob, jak vyloučit existenci „zvýhodnění“ ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU, a že tomu je tak obzvláště v případě, kdy stát prodává zboží nebo služby soukromým podnikům, či je od nich pořizuje, a to nikoli přímo, ale prostřednictvím jiných soukromých podniků, které nepodléhají povinnosti provést zadávací řízení. Mimoto ať již je použit jakýkoli prostředek, otázka, zda existence takového zvýhodnění musí být vyloučena nebo naopak konstatována, vyžaduje posouzení toho, zda smlouvy nebo jiné akty upravující tento prodej či koupi odrážejí či neodrážejí běžné tržní podmínky.

S ohledem na tyto úvahy Soudní dvůr konstatoval, že se Tribunál dopustil nesprávného právního posouzení, když dospěl k závěru, že společnosti Volotea a easyJet byly zvýhodněny, neboť smlouvám uzavřeným s provozovateli letišť nepředcházelo zadávací řízení nebo rovnocenné řízení. Soudní dvůr také uvedl, že otázku, zda tyto smlouvy odrážejí běžné tržní podmínky, Tribunál řádně nepřezkoumal.

Z těchto důvodů Soudní dvůr vyhověl výtkám uplatněným společnostmi Volotea a easyJet a vycházejícím z porušení čl. 107 odst. 1 SFEU a zrušil napadené rozsudky.

Vzhledem k tomu, že soudní řízení dovoluje o sporech rozhodnout, Soudní dvůr na ně upozornil a na třetím a posledním místě zkoumal výtky uplatněné společnostmi Volotea a easyJet na podporu jejich žalob znějících na zrušení sporného rozhodnutí.

Soudní dvůr v tomto ohledu uvedl, že se Komise dopustila prvního nesprávného právního posouzení, když z důvodů vycházejících z cílů veřejné politiky sledovaných regionem, soukromoprávní povahy provozovatelů letišť a formy sporných opatření vyloučila použitelnost zásady tržně jednajícího hospodářského za účelem přezkumu existence zvýhodnění ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU. Soudní dvůr dále poznamenal, že Komise se tím, že konstatovala existenci takového zvýhodnění, aniž celkově a konkrétně posoudila, zda se region a provozovatelé letišť snažili pořídit dotčené služby za běžných tržních podmínek, dopustila druhého nesprávného právního posouzení.

S ohledem na tyto úvahy Soudní dvůr z důvodu porušení čl. 107 odst. 1 SFEU zrušil rovněž sporné rozhodnutí v rozsahu, v němž se týká společností Volotea a easyJet.